

WINDOWS ЕЎРОПЫ ЭСТОНСКАГА ГАТУНКУ

ЧАСТКА II. ЛЮДЗІ, А НЕ КІВАРГІ

Эстонцы толькі здатныя за сярэдня-замкнутымі. Можа, яны і нешта спольваюць, але гэта азначае толькі адно: іх эмоцыі працягваюцца іншым чынам. Напрыклад — праз спеў. Эстонцаў называюць народам, які любіць спяваць. Яны з задавальненнем спяваюць у хоры. Тут вельмі папулярныя песенныя свята, на якія з'язджаюцца харавыя калектывы з усёй краіны. Бывае, што ў Таліне на адкрытай пляцоўцы, якая называецца «Спеўнае поле», збіраюцца разам да 100 000 чалавек! Святыя песні і танца Эстоніі ўключаны нават у спіс шэдзюраў вуснай і нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА.

Хор — гэта тое, што аб'ядноўвае людзей. Але ў Эстоніі хор — больш, чым проста хор. Так было, напрыклад, падчас мірных акцый часоў распаду СССР, калі людзі збіраліся, каб сродкамі спеваў заявіць пра сваю права на незалежную краіну. Тады на «Спеўным полі» збіралася найбольшая колькасць удзельнікаў — каля 300 тысяч. Тэа акцыі ўвайшлі ў гісторыю пад назвай «Рэвалюцыя спеваў».

Ужо ў новай гісторыі Эстоніі «Спеўнае поле» стала сімвалам далучанасці краіны да сусветнага кантэксту: тут выступалі Ціна Цёрнер, Майкл Джэксан, Мадонна, «Ролінг Стоўнз»... Нягледзячы на тое, што ў Таліне каля 500 тысяч жыхароў. Кажуць, цяжка знайсці эстонца, які ніколі не быў на «Спеўным полі» ці то ў якасці глядача, ці то ў якасці удзельніка спеўнага свята. Гэта вельмі яднае: кожны ў гэты момант адчувае, дзея чаго гучыць яго голас. Адчуць вяржасць «свайго голасу» важна як у прамым, так і ў пераносным сэнсе.

Сёння ў Эстоніі ўмацоўваецца такая з'ява як электронная дэмакратыя (калі голас кожнага можа быць пачуць). У 2005 годзе жыхары Эстоніі ўпершыню ў свеце маглі ўдзельнічаць у выбарах органаў мясцовага самакіравання праз інтэрнет. А ў 2007 годзе праз інтэрнет можна было галасаваць нават на парламенцкіх выбарах! Сістэма будзе яшчэ ўдасканальвацца, гаворыць Ляа Хяні, кіраўнік праграмы па электроннай дэмакратыі, былы міністр па рэформам.

— 1 364 000 чалавек прымае ў Эстоніі. 68,5% — эстонцаў. Але ёсць і беларусы — 1,2%. Інтэрэс кожнага, хто ён ні быў і дзе ён ні жыў, трэба ўлічыць...

Дзеся гагата нават органы мясцовага самакіравання маюць хатнія старонкі ў інтэрнэце, каб кожны чалавек ведаў, што адбываецца вакол яго. Таму што насамрэч дэмакратыя — гэта калі кожны канкрэтны чалавек разумее, што яго меркаванне важнае і ён сваімі дзеяннямі можа палепшыць жыццё.

...Яе завучу Сіры Сісак. Маленькая, хударлявая, але вельмі рухавая жанчына, якая захачала зрабіць добрую справу. І зрабіла. Сіры — даволі вядомая спявачка, якая выконвае джаз, выступае ў Таліне. Але ў сваім павеце Рапла Сіры вырашыла падтрымаць тых, каму жывецца

(Заканчэнне. Пачатак у нумары за 16 мая.)

не вельмі проста. Яна стварыла крэму, у якую кожны можа прынесці штосці са сваіх рэчэй, каб потым іх можна было прадаць па сімвалічных цэнах тым людзям, якія не надта могуць дазволіць сабе наогул нейкія пакупкі. Акцыя аказалася паспяховай: цэлая крама ўтварылася!

Але Сіры пайшла далей. Яна яшчэ вырашыла падтрымаць дзяцей з бедных сем'яў: для іх арганізаваў гурткі, за якія не трэба плаціць. Дзеці бавяць час з толкамі і не будаюцца. А яшчэ ж абавязкова тут — камп'ютар. Ёсць чым забавіцца! Вясці заняткі ў гуртках проста так нагадзілі людзі таксама неабякава, але ў каго ёсць час: часта гэта былія настайнікі. Адуу з маленькіх масатаж ужо зараз Сіры называе будучай Далі: дзядзечка малюе рыбак у неба! Дзеці так спадабалася, што колькасць гурткоў павялічваецца. Разам з гурткоўцамі на заняткі сталі прыходзіць іх сябры з зямных сем'яў: дзецім не адмовіць у тым, што яны хочуць сябраваць. Але далей Сі-

— Актыўнае толькі ў сеціве — нецікава і непрадуктыўна. У нас ёсць часопіс, які называецца «Добры грамадзянін». Часопіс змяшчае інфармацыю пра розныя акцыі. Рассылку інфармацыі па сеціве атрымліваюць 100 рускамоўных і 4000 эстонамоўных падпісчыкаў, — гаворыць Іван Лаўрэнцьеў, студэнт Талінскага ўніверсітэта. — Людзі даведваюцца пра некаторыя акцыі, да якіх потым могуць далучыцца. Напрыклад, у нас была акцыя «Зробім»: прыбіралі тэрыторыі лясоў, пляжных зон. На гэтыя акцыі выходзілі людзі розных узростаў, нацыі, сацыяльных слаў.

Іван Лаўрэнцьеў паходзіць з рускай сям'і, але параўменне са сваімі калегамі і сябрамі знаходзіць на эстонскай мове. Акрамя таго, ведае англійскую, і рускую не забывае.

...У тыя дні кляз адначалача гадавіна пераносу помніка савецкаму салдату. У цэнтры Таліна пра гэта нагадваў невялічкі пікет. Кожны мо далучыцца. Але

Цікава, што самы малады дэпутат парламента Эстоніі Яўген Осін (яму 26 гадоў!), мае беларускія карані. Праўда, у Мінску ніколі не быў. Ён выбраўся ў Нарве і з'яўляецца адным з актыўных дэпутатаў сацыял-дэмакратычнай партыі, якая ладзіць сустрэчы з выбаршчыкамі ва ўсёх 15 павеатах Эстоніі. Сустрэч бывае шмат, хоць пра дзейнасць партыі інфармацыя распаўсюджваецца самымі рознымі спосабамі. Але бываюць моманты, калі сустрэчы неабходныя: калі Эстонія пераходзіла на еўра, то дэпутаты асабіста ездзілі нават па школах, тлумачылі, што гэта дасць краіне.

Лёсавязначальныя пытанні ў Эстоніі вырашаюцца на рэфэрэндуме, дзе кожны можа выказацца. Так, менавіта на ім вырашалася пытанне ўваходу ў ЕС. Але сёлета гарадскія ўлады Таліна ініцыявалі рэфэрэндум... Але бясплатным праездзе ў гарадскім транспарце. «Папулісцкі ход, — каментуе Нестар. — Пад выбары ў мясцовыя органы самакіравання. Бо хто ж будзе супраць?.. Але, з другога боку, бясплатны праезд у транспарце дазволіў бы разгрузіць цэнтр горада: летам асабліва шмат турыстаў...»

Талін сапраўды мае прыцягальную сілу: пра тое, што гэта быў горад-крэпасць, нагадае мур, які на пачатку XVI стагоддзя цягнуўся на тры кіламетры. Да сённяшніх дзён захавалася каля 2 кіламетраў старажытнага муру і 50 вежаў: дагэтуль ідзе і адчуваеш, нібыта ты пад вяртай і з кожнай вежы адрозу падаць зоркі, калі што не так... Напэўна, горад, які месціўся на ўзбярэжжы Балтыкі і меў порт, быў вельмі прыцягальным. Нездарма ж Пётр І вельмі змагаўся за Ровель, які тады называлі Талін. Але быў у гэтым не першы: у порт заходзілі караблі з розных блізкіх краін. Дзякуючы актыўнаму гандлю горад развіваўся.

На ўзгорку — вышгарад, дзе калёсныя месціліся палцы і рэзідэнцыі арыстаратаў. Тут і зараз знаходзіцца вельмі важныя будынк — напрыклад, парламента. Але далёка не ўсе старажытныя будынк зараз выкарыстоўваюцца як адміністрацыйныя: дзе-нідзе размесціліся дзяржаўныя ўстановы, дзе-нідзе — пасольствы ці музеі. А дзе і ўтульныя кавярні. Але ёсць і звычайныя дамы, дзе і зараз жывуць людзі. Цэны на квадратныя метры самыя высокія

Вежы Стараго горада.

менавіта тут, не кожнаму па кішні... Ніжні горад калёсы быў тэрыторыяй купцоў — пра гэта зараз нагадваюць крукі па-над стрэхамі, на якіх калёсы падымалі поўныя мяхі (сховішча пад дахам бараніла ад крадзяжоў). Але паміж каменнымі пабудовамі то тут, то там можна заўважыць і драўляныя дамы — таксама старыя. Такія дамы будаваліся для бедных, тлумачыць экскурсавод Юле Кірсімяе. Гэта гістарычная забудова, адна з адметнасцяў Таліна, таму драўляныя дамы пільна ахоўваюцца і рэстаўруюцца. І гэта пры тым, што Стары Талін і так багаты на архітэктуру! Хоць не хочаш, а параўнаўшы так і прыходзіць у галаву...

Эстонцы прызычаліся параўноўваць сябе па розных мерках з Фінляндыяй: па-першае, гэта блізкая краіна, мову якой тут зумеюць, а па-другое, таму, што ўзровень развіцця Фінляндыі — адзін з самых высокіх у Еўропе. Дзі і па колькасці лясоў Эстонія (52 працэнты тэрыторыі) другая ў Еўропе пасля Фінляндыі. І блізка: амаль дзве гадзіны на пароме — і ты ў Хельсінкі. Паромы ходзяць часта, а яшчэ і гелікаптары лятаюць. Было такое, што 3-за прастаты пераезду частка актыўнага і працаздольнага насельніцтва Эстоніі навывалася ездзіць на заробкі. Некаторы час таму адчуваўся недахоп працоўнай сілы. Але ўсё пакрысе выправілася: па эфектыўнасці рэформаў

Эстонію ставілі нават у прыклад у Еўрасаюзе. Да крызісу эканамічны рост быў 11% у год. Крызіс у гэтай паўночнай краіне (у адрозненне ад Латвіі і Літвы) быў не такі адчувальны. Напрыклад, мінулы год даў эканамічны рост у 8%. Сярэдні заробак у Эстоніі сёння ў памеры 800 еўра. Пенсіянеры атрымліваюць каля 350 еўра. Няпроста жывецца, з улікам выдаткаў. Але ж цярэць можна з думкамі пра далейшы развіццё. Праблему павелічэння нараджальнасці (якая таксама актуальная для маленкай краіны) вырашалі, напрыклад, такім чынам: 100% заробку выплачвалася частка пасля нараджэння дзіцяці на працягу 11 месяцаў; трэба ж будаваць сваю будучыню.

Напрыклад, дзякуючы турызму. Эстонія сёння асабліва прыцягальна для турыстаў з Фінляндыі ды яшчэ са Швецыі. Чым? Былія аб'екты, пабудаваныя пад Алімпійскімі-80, не ласуюцца. Яны пераброены пад СПА-курорты, якія карыстаюцца поспехам. Нават знешне гэтыя бетонныя будынк дзіўным чынам пераўтварыліся, каб менш задалася былое савецкае мінулае. Хоць свайго мінулага эстонцы не ўтойваюць.

— Шмат у нас было спонсараў у розныя часы: датчане, немцы, шведы і рускія, — жартуе Юле Кірсімяе, патлумачыўшы, чаму ў цэнтры Таліна ёсць дацкі дворык. — Але мы здолелі зберагчы сваю культурную адметнасць і мову, а цяпер думаем, як захаваць свой маленкі народ. Эстонцаў стаў гаспадаром свайго хутара. Сярэдні эстонец — селянін у душы. Да ваіны наша масла канкурувала з галандскім, яго нават называлі «эстонскі суд». А па ўзроўні земляробства нас тады параўноўвалі з Канадай... Эстонцы ўмеюць працаваць на зямлі. І цяпер усе сем'і хочучы мець маленкі, але прыватны домік. У нас цянька хлеб і праца. Народная эстонская прымайка гаворыць: «Працуй, працуй, і ў цябе будзе нават каханне...»

І я зразумела, чым мы сапраўды падобныя...
Ларыса ЦІМОШЫК.

Сучасны Талін-цілі і яго вежы-блізняты.

ры ў вялікім і падобным на подыум двары хоча арганізаваць паказ мод — кожны з дзяцей зможа адчуць сябе амакці. Сіры нібыта сама дзіцячым амбіцыйнасці сваіх планаў. Але ўпоўнена: яе некамерыйная арганізацыя — з шэрагу тых, што рэальна працуюць дзеля людзей, а значыць, у яе будзе падтрымка.

Наогул ідзі, якія выходзяць ад людзей, робяць жыццё больш яркавым. Асабліва, напэўна, гэта тычыцца правінцы. У тым жа павеце Рапла людзі аднойчы вырашылі: каб жылося веселай і каб не хацелася з'ехаць... трэба пабудоваць сэнзу. Вырашылі — і атрымалі грант на праект. У выніку з'явілася выдатная пляцоўка на свежым паветры, дзе можна збірацца разам і ладзіць канцэртны. Сцэна аказалася заатрабаванай у жыхароў навакольных сёл.

— Інтэрнэт паўсюль, ён тут, у паветры. Ён дапамагае кантактаваць. Але тут, на паветры, людзі могуць збірацца і размаўляць адзін з адным, — гаворыць Сіім Маістэ, жыхар сяла Ойла, якое вяскоўцы абралі кіраўніком мясцовага самакіравання павета Рапла. Малады хлопец працуе майстрам на прадпрыемстве, дзе робяць харчовыя паўфабрыкаты. Сяло невялікае — 40 чалавек. Але, магчыма, яно не знікне...

акцыя не стала масавай. А ўвечары па эстонскім тэлебачанні пра гэта паказалі сюжэт. З каментарыямі — як эстонцаў, так і рускіх. І амаль усе з апітаных пагадзіліся: ну воеж жа, усё вырашана ў рэшце рэшт...

Для таго, каб даносіць і абараняць нейкія ідэі, ёсць партыі ў парламенце, разважаюць эстонцы. Дзякуючы інтэрнэту ідэі стала лягчэй агучаць і абмяркоўваць.

Наогул прадстаўнікі ўлады, які і дэпутаты, цяпер больш даступныя для звычайных людзей. Звесткі пра чыноўнікаў і дэпутатаў адкрытыя, нават мабільныя тэлефоны. І праз інтэрнэт з імі кантактаваць можна. Эікі Нестар, старажылы эстонскага парламента, распавёў пра адзін майстрам. Ён працаваў міністрам па сацыяльным развіцці, калі да яго адна студэнтка звярнулася з пытаннем пра пенсійныя зборы. Шчыра прыналежасць трэба здаць працу па вучобе, але яна нічога ў гэтым не разумее. Міністр падказаў: «Ідзі на такі сайт, а потым на такі, знойдзеш інфармацыю». Потым дзядзечка падаказвала за дапамогай — атрымала «выдатна». «Вядома, гэта ў некаторай ступені адцягвае ўвагу ад непраўднай працы... — уздыхае Эікі Нестар. — Але ж мы павінны ўвесь час адчуваць, што працуем дзеля людзей».

Сіры Сісак прапаўнае на продаж рарытэтны тэацікі станок.

■ Нашчадкі вогненніх вёсак

НЕ ДАПУСЦІЦЬ ФАЛЬСІФІКАЦЫЙ ВАЙНЫ

IV Міжнародны кангрэс «Знішчаны ў Другой сусветнай вайне гарады і вёскі Еўропы» і міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Грамадзянскае насельніцтва ў вайне» сёння завершаць працу ў беларускай сталіцы. Удзел у кангрэсе бяруць больш за 100 удзельнікаў з 10 краін свету.

У Беларусі ў рамках кангрэсу істотна пашыраны: праводзіцца рэспубліканскі творчы конкурс на лепшы малюнак, літаратурны і мультымедычны праект на тэму «Моладзь і дзеці ў гады Другой сусветнай вайны».

— Мы актыўна далучылі моладзь да тэмы Другой сусветнай вайны і лічым гэта вялікім дасягненнем. У творчым конкурсе прынялі ўдзел больш за 400 навучанцаў з усёх рэгіёнаў Беларусі. Вельмі шмат было цікавых работ, а пераможцы атрымалі ўзнагароды на пленарным пасяджэнні кангрэсу ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, — паведаміў дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Сяргей АЗАРОНАК. — Акрамя таго, на кангрэсе працуюць дзве моладзевыя секцыі — у Нацыянальнай бібліятэцы і ў Белдзяржуніверсітэце.

Дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Інстытута ўпраўленчых кадраў Акадэміі кіравання пры Прэзідэнтаі Спэцыялізацыі Беларускага ўніверсітэта ўдзельнік, што актыўны ўдзел у кангрэсе малодшага пакалення нашчадкаў Вялікай Перамогі сімвалічна яшчэ і таму, што менавіта моладзь у гады вайны ўнесла значны ўклад у барацьбу з фашызмам: «3 375 тысяч партызан на тэрыторыі Беларусі больш за 65% былі маладымі людзьмі ва ўзросце да 30 гадоў. Акрамя таго, у партызанскім руху удзельнічала каля 5 тысяч дзяцей».

Высока ацаніў узровень арганізацыі і правядзення кангрэсу ў Мінску дырэктар Музея славацага нацыянальнага паўстанца Станіслаў Мічэў. Ён адзначыў, што максімальная колькасць ахвяр Другой сусветнай вайны зафіксавана на тэрыторыі былога Савецкага Саюза.

«Такія мерапрыемствы маюць выключна важнае значэнне: неабходна фарміраваць ідэалогію, здольную змяніць светапогляд, — лічыць дырэктар Цэнтральнага музея Узброеных Сіл Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі Аляксандр НІКАНАУ. — Як ні парадоксальна, тая жорсткасць, з якой сутыкаліся ў гады Другой сусветнай вайны, мае месца і ў пачатку ўжо XXI стагоддзя. Таму трэба імкнуцца максімальна ўздзейнічаць на моладзь».

Назранца спробы сцерці з памяці падрастаючага пакалення памяць аб Вялікай Айчыннай, і каб не дапусціць гэтага, вакол Царквы ствараюцца клубы ваенна-патрыятычнай накіраванасці, — сказаў начальнік аддзела па ўзаемадзейнічанні з Узброенымі Сіламі Беларускага Экзархату праіаіерэі СЕРГІЙ Кузьмянюк.

«У апошнія 20 гадоў у чэшскай гісторыі адбываецца аналіз трагедыі: ахвяры — і значыцца. Варта асэнсаваць і зразумець: як так магло здарыцца, што такія страшныя злычынствы здзяйснялі людзі? Уважліва аналізуюць новыя дакументы, якія адкрываюцца ў архівах», — падрэспліў гісторык Акадэміі навук Чэшскай Рэспублікі, супрацоўнік мемуарыяла «Лідзіцэ» Войцэх КЫНЦЛ.

«Сапраўды, наша задача — спасылцаца на канкрэтныя дакументы, абмянявацца думкамі наконт канкрэтных фактаў, разам абмяркоўваць усё спрэчнае пытанні — і на гэтай падставе максімальна аб'ектыўна даследаваць гісторыю вайны, каб не дапусцаць ніякіх фальсіфікацый», — пераканана Крысціна ЯНАКЕ, дырэктар агенцтва Tracicia History Service (Германія).

Нагадаем, Беларусь першая з краін СНД прымае кангрэс «Знішчаны ў Другой сусветнай вайне гарады і вёскі Еўропы». Упершыню гэты форум быў праведзены ў Германіі ў 2006 годзе, потым адбыўся ў Чэхіі і Славакіі.

Наступны кангрэс, у 2014 годзе, плануецца правесці ў Расіі.
Татьяна ПАДАЛЯ

Букмекеры ставяць на Швецыю, а прэса ў захапленні ад Расіі

ВЫХАД БЕЛАРУСАЎ У ФІНАЛ КОНКУРСУ АЦЭНЬВАЕЦЦА ЯК 50/50

Песенны конкурс «Еўрабачанне-2012» яшчэ адрыўна не адкрыты для публікі, але рэзультаты і прэс-канферэнцыі яго удзельнікаў ужо ідуць поўным ходам. Паўрэды дэмаўры і табліцах букмекераў застаецца шведская спявачка мараканскага паходжання Лорын. Другое месца прагназуюць італьянцы Ніне Дзілі, трэціе — расійскаму калектыву «Буранаўскі бабулі».

Фота eurovision.tv

Таксама ў пяціцэры лідары зараз знаходзяцца прадстаўнікі Вялікабрытаніі, легендарны Энгельберт Хаммердынк, і сербскі «сэрбаны медальст» «Еўрабачанне-2004» спявак і кампазітар Жэлька Эксімавіч. Беларусь у выпадку выхаду ў фінал (стаўкі на гэта прымаюцца прыкладна 50/50) апынецца ў канцы другога дзясятка.

Зрэшты, самі удзельнікі гурта «Litesound» на стаўкі не заважаюць і баявога настрою не губляюць. «Гэта быў клэвы, але і вельмі цяжкі дзень для нас, — прызнаўся прыхільнікам на афіцыйным сайце гурта Litesound. — Адзін з салістаў, Якопа Маса, пасля першай рэпетыцыі на сцэне «Баку Крыстал Хол». — Не хвалойцеся, мы будзем змагацца да канца, абяцаю! Таксама і таму, што ў нас самая лепшая падтрымка ў свеце».

Конкурсную песню «We are the Heroes» прадстаўнікі Беларусі будучы выконваць выключна мужчынскай кампаніяй ушасціц: валькісты Дзмітрый і Уладзімір Караціны, Якопа Маса, гітарыст Алекс Колчын, ударнік Ігнат Яковіч, а таксама бэк-вакаліст, грэч Алекс Панай. На першую ж рэпетыцыю 15 мая гурт выйшаў у касцюмах, у якіх і будзе выступаць 24-га ў сваім паўфінале: салістам дадаюць гераніаў імідуху калычужныя накідкі, астатнія удзельнікі абвешаныя ланцугамі, нягледзячы на якім музыканты... завяснуць у паветры на колькі імгненіяў з дапамогай мудрагелістых тэхнічных прылад. А вось піратычкі, элементу 3D ды іншых запланаваных «фішак» заўважана нешта не было. «Чаму?» — патэлефанавалі мы ў Баку кіраўніку праекта «Еўрафэст» і аднаму з каментатараў ад Беларусі Аляксандру Ціхановічу. «На другой рэпетыцыі ўсё будзе, — запэўніў ён. — Але і першая, засведчу, прайшла паспяхова: вельмі прыгожая графіка. Што датычыцца вакалу — тут усё ў парадку, запал ёсць. 4 разы прагналі нумар — і ўсё атрымалася выдатна. Цікава, чым будзе ўступлення Беларусі вялікай, прэс-канферэнцыя пасля рэпетыцыі гэта тыпныя падардзіла, так шмат ахвотных узв'яз інтэрв'ю было хіба 5 гадоў таму, калі мы ездзілі з Дзімам Калдуном».

18 мая адбудзецца другая рэпетыцыя беларускіх канкурсантаў, але асабліва адзначаць ім няма калі: згодна з графікам наперадзе шмат харазграфічных заняткаў, інтэрв'ю, прома-акцыі, мерапрыемстваў пасьляства Беларусі ў Азербайджане. А вось традыцыйнай вечарыні Беларусі на «Еўрабачанні» сёлета не будзе — вырашана абмежавацца гасцямі ўступленнямі на вечарыніках Грузіі і Расіі.

...Ці прыляціць у Баку «група падтрымкі» з калегаў на сцэне, пакуль невядома. А вось галоўная суперніца «Litesound» у нацыянальным адборачным туры, спявачка Алена Ланская ўжо накіравалася ў сталіцу Азербайджана на два тыдні. З аднаго боку, як турцыст, а з другога — набірацца вопыту і пазнаміцца з «кухняй» «Еўрабачання» знутры, каб налета зноў спрабаваць прабіцца на конкурсную сцэну.
Віктарыя ЦЕЛЯШУК.

МАЛІТВА НА ЗАЎТРА?..

Аповесці Андрэя Федарэнкі «Дзікі Луг», надрукаваная ў красавіцкім нумары часопіса «Малодасць» за сёлетні год, не здзіўля і не ўразіла. Між тым, Федарэнка — прызнаюцца, з найлюбимых сучасных аўтараў і кожны з яго твораў уважліва мыноу прычытавацца. Як мінімум — два разы, спярша ў часопісе ці газеце, пасля ў асобным кніжным выданні. «Дзікі Луг», павярце, — варты ўвагі і працятна твор. Мо нават настолькі, што неабходна засведчыць: як мастак слова Андрэя Федарэнка зрабіў выразны крок наперад. Майстэрскае валоданне дэталю, лаканічна ўсёабдымнасць вобразаў, умела раскіданых па аповесці, нагадалі і ранейшымі маю суладнасць які чыгача з прозай Федарэнкі праз імёны-паролі: Іван Бунін, Канстанцін Паўстаўскі, Юры Казакі, Янка Брыль, Алесь Жук, Міхась Стральцоў...

Пра што ж аповесць, якая зместам сваім вяртае нас на некалькі дзесяцігоддзяў назад?... «Урочышча называлася Дзікі Луг. Было да яго кіламетраў дваццаць ад вёскі, за Нароўляю, па другі бок Прыпяці. Кожны год у ліпені туды вербавалі касцоў і жанок, бо мясцовых рук не хапала, а травы перастойвалі». На Дзікім Луге прэзакі дазволілі абісць аднаўскоўцам без лішніх і пустых сварак, не нагрузіў кампазіцыю здарэннямі. Але зрабіў нешта больш важнае і знакавае: вывешыў сваіх герояў са звыклай вясковай атмасферы, з значынных хат і прыхаваных з сядзібамі падворкаў, пісьменнік намайлаў партрэты, увёў жыццёвыя дэталі ў ранг дзейных элементаў кампазіцыі. Атрымалася як у шукшынскаму кіно: не трэба і смех, бо вышэй за яго — інтарэс да сапраўднага, раней чамусьці абдыгнага ўвагі жыцця. Але, відавочна, дзеля нечага гэтае вымалёўванне ўсё ж

кветкі лёну, вачыма — увесць у сваёго дзядзёку Пятра...» Памірае дзядзёка Пётр ад гарэлікі. Памірае хлопчык, сын шчаслівага Кулініча-старэйшага. Гора малады бацькоў, якія адкрыта радаваліся свайму ранейшаму шчасцю на вачах усёй вёскі, з вядомымі-згрызотамі, не становацца горам вёскі. «Пераносілі гора Кулінічы мужа. Прынамсі, знешне. Толькі некаторыя новыя рысы ў іх паводзін, характарах, звычках з'явіліся, і гэтае новае дзіва...

Напрыклад, Махноваччы ўвесь час трэба было, каб у яе былі занятыя рукі. Даходзіла да таго, што — усё адно не спала — палова ўначы агарод, у цэпры навобмаца адцягваючы бульбунік ад зеляні.

— Чаго ты зноў ноччу на градах? — злаваліся на яе.

— То я коўца шукала... Коўца ў разору забег, мяккае, — хлусіла яна, апраўдваючыся.

— Грэх так моцна перажываць! Яшчэ бяду на вёску наклічаш!

Смерць сына выявіла не горшыя якасці Кулінічаў, а лепшыя, жыццё — гэта толькі цень ад тае ўзніслаў і ў нечым романтичнай (мо таму, што сапраўднай і ці не самай адкрытай для вяскоўцаў?) трагедыі чатырохдзёнкі на лузе.

Але пісьменнік працьбе паспявае раскасаць асячэ. «Прайшоў годзе дадоў. У Кулінічы выгадаваў сыноў — гэты херувімчык з бельмі, як ільняное палатно, валасамі, і з сінімі, як

занатаваў прэзакі Андрэй Федарэнка? Магчыма, недзе і было. У вяскоўцаў, якіх у шчаслівай працы да пэўнай мяжы аб'яднаў сенакос на Дзікім Лузе, было менавіта так. Жыццё падтурхувала, падказвала ім адзіна правільны шлях: шчасце, светлае свая, дабрэню трымаць пры сабе. Хаваць і абергацца, цешачыся тымі нямногімі калівамі шчасця паасобку, за ўласнымі дзядзямі. Адкрытасць жа душ дзіўнае безбаронна. А калі і высюваўся хто, і гэта астатня вёска «праглынула», то хутчэй — па сваёй брыгадзірскай пасадзе ці іншым сацыяльным статусе.

Недзарма ж скрушаны Кулініч-бацька шаптаў, седзячы ля вады, угладаючыся ў глыбіну невядомасць: «Ніжай, ніжай, ніжай...» Так і касю ён